Názory na svátost biřmování a sloužení mše sv. čelem k lidu v korespondenci M. Píchy, L. Prečana a S. Braita

Jitka Jonová

Nazvat svátost biřmování svátostí křesťanské dospělosti nebo být přítomen na mši sv., kde kněz celebruje čelem k lidu, dnes již nikoho nepřekvapí. Ovšem ještě ve 40. letech 20. století to bylo záležitostí téměř nemožnou. V Zemském archivu Opava, pobočka Olomouc se nám dochovala korespondence[1] biskupa M. Píchy,[2] arcibiskupa L. Prečana[3] a S. Braita OP[4] související právě s problematikou pojetí svátosti biřmování a názory na liturgickou reformu. Tato korespondence nám nabízí soudobý pohled biskupů a teologů na výše zmíněnou problematiku, proto si ji dovoluji uveřejnit.

V roce 1943 vyšel v 10. čísle revue *Na hlubinu* v rubrice „Pracovna" článek o svátosti biřmování od S. Braita OP pod názvem „Svátost duchovní dospělosti".[5] Zamýšlí se v něm nad skutečností, že se biřmování uděluje malým dětem (tehdejší praxe udělovat biřmování dětem ve věku 7–9 let), u nichž vnímá, že „nedosti chápou velikosti a závaznosti této svátosti." Uznává, že to jsou primárně praktické dů-

1 Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc. Fond: Arcibiskupství Olomouc, sign. C4/VI, kart. 817, inv. č. 2569.

2 ThDr. Mořic Pícha. Narozen 18. 4. 1869 v Šebetově u Blanska na Moravě, po studiích teologie v Praze a Římě vysvěcen v Lateránské bazilice 25. 2. 1893 na kněze. Po návratu působil na Karlovarsku. V letech 1897–1901 byl ceremonářem pražských arcibiskupů, 1901–1912 osobním tajemníkem arcibiskupa Lva Skrbenského. Roku 1911 získal doktorát a stal se kanovníkem metropolitní svatovítské kapituly. Stal se kancléřem arcibiskupské konzistoře, generálním a kapitulním vikářem. Byl také činný při manželském církevním soudu, podílel se na přípravě Modu vivendi. Roku 1931 byl jmenován biskupem v Hradci Králové, téhož roku vysvěcen na biskupa a intronizován. V diecézi působil až do své smrti 12. 11. 1956, ale od 16. 10. 1950 byl mimo úřad a správu diecéze vykonával generální vikář Ladislav Hronek. Srov. M. Buben, *Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů*, Praha: Logik, 2000, s. 258–260.

3 ThDr. Leopold Prečan. Narozen 8. 3. 1866 ve Velkém Týnci u Olomouce. Po studiích v Olomouci byl 5. 7. 1889 vysvěcen na kněze. Působil v duchovní správě, 1893–97 pak jako pedagog na Bohoslovecké fakultě v Olomouci. Od roku 1897 byl sekretářem arcibiskupské kurie a v letech 1916–1921 jejím kancléřem. 1902–1922 byl zároveň docentem kanonického práva v Olomouci. Od roku 1922 byl generálním vikářem. Roku 1923 se stal kanovníkem a po smrti arcibiskupa Stojana byl i kapitulním vikářem. Téhož roku byl jmenován olomouckým arcibiskupem, vysvěcen a intronizován. V olomoucké arcidiecézi působil až do své smrti 2. 3. 1947. Srov. Buben, *Encyklopedie sídelních biskupů*, s. 263–265.

4 Silvestr M. Braito se narodil 14. 6. 1898 v Ruščuku v Bulharsku. V roce 1900 se s rodinou Merhautovou, která se ho ujala, dostal do Čech, po smrti pana Merhauta se v sedmi letech dostal do sirotčince sester dominikánek, pak vstoupil do dominikánského juvenátu. V roce 1916 mu hrozil odvod na frontu, vstoupil tedy do dominikánského noviciátu. 1920 nastoupil na studia do Říma, 1922 se vrátil do Prahy a byl v září vysvěcen na jáhna a na kněze. Byl poslán do Belgie na další studia, získal lektorát teologie. Roku 1923 se vrací do Čech, 1926 začíná vycházet revue *Na hlubinu* (vycházela až do roku 1948). 1950 odsouzen ve vykonstruovaném procesu s řeholníky a vězněn až do roku 1960. 24. 9. 1962 celebroval v den čtyřicetiletého výročí své primice svou poslední mši sv., 25. 9. 1962 zemřel. Srov. Z. Kašička, *Otec Braito: Životopis olomouckého dominikána 1898–1962*, Praha: Krystal OP, 1993.

5 *Na hlubinu* 18, č. 10 (1943): 633-634.

vody, proč se tak děje: „Zkušenost ta, že ve škole jsou děti podrobeny aspoň jakési souvislé náboženské výuce, takže možno o této svátosti souvisle aspoň ve škole poučiti, kdyžto po vyjití školy vidíme, že nemáme mládež již v rukou nábožensky, že těžko by bylo pak mnohé zachytiti ku přijetí této svátosti a ještě obtížněji by bylo je zachytiti k řádné přípravě." Navrhuje však, zda by nestálo za úvahu udělovat tuto svátost „několika, ale vybraným a připraveným specielní výukou, která by mohla býti o to důkladnější, čím by biřmovanci byli dospělejší a proto chápavější?"[6]

Následně zdůrazňuje důležitost uvědomování si této svátosti, zvláště u dospělých jedinců, kteří ji přijali jako malí. A tak jako se někdy obnovuje křestní slib, navrhuje poučovat věřící čas od času o této svátosti a „vzbuditi ve věřících rozhodnutí spolupůsobiti s milostí a posláním svátosti biřmování," a tím v nich také vzbudit vědomí práva a povinnosti bojovat „o vítězství království Božího".[7]

Odezva na sebe nedala dlouho čekat, a tak již v 1. čísle revue *Na hlubinu* z roku 1944 nacházíme uveřejněný dopis jednoho ze čtenářů pod názvem „Život biřmovaného křesťana".[8] Tento V. M. plně souhlasí s Braitovým názorem. Sám usiluje o to, aby jeho studenti šli k biřmování až v septimě, aby se na svátost řádně připravili, a chce, aby si před tím vykonali i exercicie, podobně jako se kněží připravují na přijetí ordinace:

> Nemá-li být svátost biřmování jen příležitostí k získání dárků, ale plným vědomím, že přijata milost Ducha svatého, vtisknuto nezrušitelné znamení bojovníka Kristova, pak třeba věnovat přípravě náležitou pozornost.

---

6 Pravidlo udílet svátost biřmování dětem od sedmého roku věku je v církvi od 13. století. CIC (1917) kán. 788. „Licet sacramenti confirmationis administratio convenienter in Ecclesia Latina differatur ad septimum circiter aetatis annum, nihilominus etiam antea conferri potest, si infans in mortis periculo sit constitutus, vel ministro id expedire ob iustas et graves causas videatur." Podle nového řádu biřmování (1971) je možné biřmovat děti ve věku asi sedmi let. „Z pastoračních důvodů, zvláště aby bylo možno lépe vychovat věřící k tomu, aby žili v naprosté poslušnosti Kristu Pánu a statečně o něm vydávali svědectví, mohou se ordináři společně rozhodnout pro takový věk, který se jim zdá vhodnější. To znamená, že by se tato svátost udělovala, po vhodné přípravě, až ve zralejším věku." (*Obřady biřmování*, Praha: Sekretariát České liturgické komise, 1974, s. 17.) K těmto důvodům patří vyhlídka, že bude možné více posílit u biřmovanců vědomí závazku následovat Krista a vydávat křesťanské svědectví. Wüzburská synoda se vyslovila pro to, aby se minimální věk pohyboval zpravidla kolem 12 let, aby však přitom existovala možnost „posunout biřmování ve speciálním případě nebo pro skupiny i na pozdější věk, třeba až na práh dospělosti." Srov. A. Adam, *Liturgika: Křesťanská bohoslužba a její vývoj*, Praha: Vyšehrad, 2001, s. 178. CIC (1983) věk biřmovanců přesně nestanovuje, viz kán. 891: „Svátost biřmování se uděluje věřícím kolem věku, kdy dosáhli vlastního rozhodování, pokud biskupská konference nestanovila jiný věk." Jak příznačná je připomínka Ladislava Simajchla: „A teď si představte, jak by bylo všechno jednoduché, kdybych vám teď mohl říci: Do 15 let jste nezralí, do 18 budete dozrávat a v osmnácti letech budete zralí, dospělí, plnoletí, správní." L. Simajchl, *Příprava farnosti k svátosti biřmování*, Olomouc: MCM, s. d., s. 7.

7 Což je naprosto v souladu s naukou katechismu: Otázka 92. „Co působí svaté biřmování? Svaté biřmování působí zvláštní milost, abychom víru statečně vyznávali a proti nepřátelům spasení zmužile bojovali." Srov. *Katechismus katolického náboženství*, 3. vyd., Olomouc: Matice Cyrilometodějská, 1932, s. 55. „Caput III. De Sacramento Confirmationis. II. Quae ecclesia hoc sacramentum confirmationem vocarit. […] novae virtutis robore firmior, atque adeo perfectus Christi miles esse incipit." *Catechismus ex decreto Concilii Tridentini ad parochos, Pii V. et Clementis XIII. pont. max. jussu editus*, Ratisbonae 1875, s. 150.

8 *Na Hlubinu* 19, č. 1 (1944): 60–61.

Připomíná, že ve starověku bylo sice křesťanům udíleno biřmování hned po křtu, jenže to byli křtěni dospělí lidé. Navrhuje posunout věk pro přijetí této svátosti na 14 až 18 let:

> V zimních měsících od října do dubna mít pro ně jednou týdně hodinu náboženské výchovy. Je to utopie? Možná! Vyžadovalo by to od nás práci a té se snad bojíme: náboženské sekty v našich zemích se toho nebojí, v jejich nedělních školách jsou účastni všichni mladí. Náš profesor pastorálky říkával: všechno v pastoraci jde, jenom tomu nohy dát!

Za tímto příspěvkem následuje další otištěný dopis čtenáře nazvaný: „Účast na mši svaté“.[9] Čtenář Z. W. vzpomíná, že byl účasten mše sv. v Říši (Německu, pozn. aut.), která ho „zaujala a plně soustředila.“ Kněz přesně, soustředěně a pečlivě „všechny hlasité části mše sv. se skutečně modlil nahlas, takže mohl být lehce sledován ve všech podrobnostech.“ Zmiňuje dokonce, že u některých oltářů v tom kostele se mše sv. slouží čelem k lidu[10] – „neboť věřící, kteří jsou jí přítomni, znají tak cenu a obsah mše sv., že jí chtějí být přítomni co možná bezprostředně.“[11] Zdůrazňuje, že pokud mají věřící sledovat mši sv. soustředěně, pak je nezbytně nutné,

---

9 Tamtéž, s. 61–62.

10 Větší srozumitelnost liturgie a činná účast lidu, zvláště pomocí písní, zavedením mateřského jazyka alespoň do některých částí liturgie a časté sv. přijímání, toho se snažilo dosáhnout již umírněné křídlo katolických osvícenců, např. I. H. Wesenberg, řezenský biskup J. M. Sailer, J. B. Hirscher a další. V našich zemích např. profesor pastorální teologie v Litoměřicích Antonín Vojtěch Hnojek (zemř. 1866) předložil dva návrhy na reformu liturgie. Ve druhém z těchto návrhů počítal se zavedením mateřské řeči do těch částí, které se týkají lidu (ordinárium), které by zpíval lid, oltář by měl být obrácen k lidu. Srov. P. Pokorný a kol., *Obnovená liturgie*, Praha: Česká katolická charita, 1976, s. 18–19.

11 Benediktýnské liturgické hnutí dávalo důraz hlavně na studium liturgie, a to převážně liturgie středověké. Lid měl být pouze pozorný a zbožný pozorovatel důstojného, ale tajemného mystéria, jemuž se měl klanět, ale ne se mu snažit porozumět nebo se na něm dokonce činně podílet. Toto se mění v pojetí vynikajícího pedagoga a propagátora liturgického hnutí R. Guardiniho (1885–1968), který se neptá, jak má vypadat liturgie, aby ji mohl uskutečnit moderní člověk, ale jak se musí člověk a společnost proměnit, aby ji právem mohl slavit. A to je otázka výchovy. Guardini sice vyšel z okruhu marialašského, svým úsilím však směřoval k „demokratizaci“ liturgie v pravém slova smyslu: „Liturgie není v podstatě náboženstvím vzdělanců, nýbrž náboženstvím lidu.“ Jeho práce nese příznačný název „Vom Geist der Liturgie“ – „O duchu liturgie“. Budit tohoto ducha liturgie, který oživuje i tradiční formy a je schopen vytvářet nové, bylo jeho celoživotním záměrem. Klosterneuburský augustinián z Olomouce Pius Parsch byl také šiřitelem liturgického hnutí. Byl více praktikem než teoretikem. Chtěl, aby bylo liturgické dění všem pochopitelné. Prosazoval aktivní účast lidu, aniž by nějak porušoval soudobé předpisy: zavedl (roku 1922) „recitovanou mši“, při níž lektor četl v mateřštině, co kněz četl latinsky (s výjimkou kánonu), lid recitoval proměnlivé části, Gloria a Krédo, a v mateřštině v jednoduché formě zpíval Kyrie, Sanktus a Agnus. Protože byla tato forma pro prostý lid příliš složitá, našel jinou, a to tzv. „sborovou mši“ (Betsingmesse), v níž lid místo propria zpíval lidovou píseň a ordinárium jednoduchou vžitou melodií, recitoval apoštolské Věřím, modlitby k přípravě darů, anamnézi a Otčenáš. Lektor četl předsednické modlitby současně s knězem v lidové řeči a také epištolu a evangelium. Na latinské výzvy kněze odpovídal lid latinsky. Tato forma prorazila na vídeňském katolickém dni konaném v roce 1933, kdy ji bez dlouhých příprav dvě stě tisíc přítomných slavilo tak, že tato společně slavená mše pronikla do všech evropských zemí, a i do misií. Parschovi nešlo o revoluci proti platnému řádu, věděl, že kde bude duch, tam se nevyhovující formy začnou měnit samy: „Snažíme se nejprve vdechnout ducha … potom si tento duch už tělo najde.“ Nepřátelům a nepříznivým okolnostem čelil vytrvale s „pokojnou neústupností“. Pokorný, *Obnovená liturgie*, s. 20–23. Čtenář Z. W. se pravděpodobně mohl mše slavené tímto způsobem účastnit.

aby obětující kněz konal liturgické úkony tak, že věřící dovede soustředit k této oběti mše sv.[12]

> Když však ten velebný pán si tam u oltáře něco povídá a vypadá, jako by spal, anebo se chová zbrkle, drmolí slova, jen už aby byl u konce, pak se nemůže nikdo divit nezájmu laiků, kteří se při mši sv. zařídí také pro sebe, babičky listují v nebesklíčích, dědečkové podřimují a ostatní se dívají do prázdna anebo na hodinky. A když k tomu přistoupí ještě „zpěv", kde každý chce mít sólo byť falešné, tak je to úplně zprofanování mše svaté.

Zdůrazňuje, že právě kvalitní ritus kněze vede laiky k soustředěnosti.

Dnes nejsou výše uvedené skutečnosti nijak udivující: označení svátosti biřmování jako svátost duchovní dospělosti, věk udílení od 14 let, příprava často mimo školní vyučování náboženství ve skupině mladých lidí, kteří s větším či menším uvědoměním chtějí tuto svátost přijmout apod., je přece dnes běžná praxe. Stejně tak mše sv. se dnes ve velké většině slaví běžně čelem k lidu; a požadavek kvalitní celebrace je stále platný. Ovšem ve 40. letech 20. století tomu tak nebylo a odezva na sebe nenechala dlouho čekat.

Nejprve se ozval s dotazem na arcibiskupa Prečana biskup Mořic Pícha:

> Věc: Časopis „Na hlubinu." Sv. biřmování. V Hradci Králové dne 22. ledna 1944 N.O. 2177
> Vaše Excelence,
> Byl jsem upozorněn na článek P. Braita v časopisu „Na hlubinu" r. 1943 č. 10. str. 633 nadepsaný „Svátost duchovní dospělosti." Autor v něm zastává mylný a od učení Církve sv. odchylný názor o věku biřmovanců a o působivosti milosti ve svátosti biřmování. Nehledě k tolika jiným církevním učitelům a autorům, učí Římský katechismus, vydaný ex decreto Concilii Tridentini, pars. II. cap. III. q. XVII., že se má zachovávati věková hranice od 7–12 roku.[13] Ranému přijímání

[12] Liturgie byla od Tridentského koncilu kvůli své strnulosti někdy téměř „degradována" na pouhý souhrn vnějších ceremonií a liturgicko-právních předpisů (to neznamená, že by dodržování rubrik nebylo nutné, ale slavení nesmí být zúženo jen na rubricistiku), proti takovému pojetí vystoupil v roce 1947 papež Pius XII. encyklikou *Mediator Dei* (čl. 25). Ještě v 7. století bylo běžné společné slavení liturgie klérem i lidem, každý konal to, co vyplývalo z jeho účasti na Kristově kněžství. Ordinovaní služebníci modlitbě předsedali, lid se modlitbou, zpěvem a úkony do ní zapojoval na těch místech, která mu příslušela; bohoslužebné shromáždění fungovalo na základě těchto tří bodů: 1) Srozumitelný jazyk. 2) Hlasitý a veřejný přednes. 3) Rozdělení úloh. Když lid přestával rozumět latině (zvláště v Zaalpí), převzal úlohu lidu sbor kleriků. Lid měl být zbožně přítomen. Tím vznikly jakoby dvě zbožnosti: zbožnost celebrantů a přisluhujících kleriků na jedné straně a na druhé straně zbožnost přítomného lidu. Následným rozšířením tichých mší a zánikem zvyku, aby i věřící často přistupovali k přijímání Eucharistie, byli laici „vytlačeni" z aktivní účasti na liturgii. Směli se dívat „na záda" celebranta (pokud vůbec někde přes dlouhý presbytář dohlédli) a zpravidla jedenkrát ročně přistoupili k přijetí Eucharistie, ale ta se navzdory nabádání magistéria podávala mimo mši, čímž se také tento vrcholný okamžik eucharistického slavení stával něčím, co bylo vyhrazeno celebrantovi (o přijímání podobojí nemluvě, ještě sv. Tomáš Aquinský to považoval za normální), a lid postupně přestával chápat přímou spojitost mezi Eucharistií a mší sv. Běžná praxe byla ještě ve 20. století tato: ráno zpověď, poté společné přijímání a pak mše sv., což ani nenaznačovalo skutečnost, že Eucharistie je plodem mešní oběti a je to pokrm a nápoj určený k posile věřících, tedy nikoliv odměna za ctnostný život. Srov. Pokorný, *Obnovená liturgie*, s. 16–18.

[13] „Pars II. Caput III. De Sacramento Confirmationis. XVIII. Qua aetate Christiani ad hoc Sacramentum sint admittendi. In quo illud observandum est, omnibus quidem post baptismum confirmationis sacramentum posse administrari, sed minus tamen expedire hoc fieri, antequam pueri rationis usum habuerint. Quare si duodecimus annus non exspectandus videatur, usque ad septimum certe hoc sacramentum differre, maxime convenit." *Catechismus ex decreto Concilii Tridentini ad parochos Pii V. et Clementis XIII. pont. max. jussu editus*, s. 157.

sv. biřmování, tj. po 7. roku, jak nasvědčuje can. 788, a Leo XIII. ve svém listu na biskupa v Marseille ze 27. června 1897 odsuzuje praxi odkládání na pozdější věk.
Článek P. Braita našel již také neblahou ozvěnu ve čtenářstvu, jak vidno z článku autora V. M. v témže časopisu r. 1944 č. 1. str. 60, nadepsaném „Život biřmovaného křesťana."
Poněvadž časopis „Na hlubinu" čte se i v mé diecési a vzbudil nesouhlas, prosím, aby Vaše Excelence, uzná-li to za vhodné, dala pokyn P. Braitovi, aby své mylné učení v časopisu samém opravil a pravé učení Církve svaté řádně vyložil.
I názory o „kněžství věřících" při účasti jejich na mši svaté, jak vysvítají z článku autora Z. W. v témže časopise r. 1944 č. 1. str. 61, odvolávajícího se na poslední číslo a na praxi v Říši, nelze schvalovati a mohou býti případně i bludné, anebo vést k bludu.[14]
Prose za prominutí, že touto věcí si dovoluji obtěžovati, trvám a polibkem posv. ruky Vaší Excelenci zcela oddaný + Dr. Mořic Pícha biskup[15]

Arcibiskup Prečan na to obratem zareagoval:

Veledůstojný milý pane doktore (Braito)!
Jistý protektorátní ordinariát mně poslal delší dopis, ve kterém se obírá některými články ve Vaší revue „Na hlubinu," a žádá mne, abych jim věnoval jako příslušný diecésní biskup svoji pozornost. Tak na př. píše o Vašem článku „Svátost duchovní dospělosti" v roce 1943 č.10 str. 633 toto: „…"
O článku autora Z. W. uveřejněném v čísle 1, roč. 1944 na str. 61 praví, že názorů tam tlumočených nelze schvalovati, že mohou býti případně i bludné anebo vésti k bludu.
Prosím Vás, pane doktore, abyste se o těchto výtkách vyjádřil, abych mohl dáti onomu Ordinariátu řádnou odpověď.
Sv. Kop. 27. I. 44 + Leopold, arcibiskup.[16]

A Silvestr Braito nemohl neodpovědět:

P. Dr. Silvestr M. Braito O.P. Olomouc, Bernardinská 14; 30. I. 44.
vedoucí redaktor revue Na hlubinu
Pokoj Vám!
Vaše Milosti, nejdůstojnější pane Arcibiskupe!
S hlubokou bolestí jsem četl výtky zaslané Vaší Excelenci ohledně mých článků. Proto tím vřeleji oceňuji Vaši Otcovskou dobrotu, která mne neodsuzuje, nýbrž vybízí k vysvětlení. Znovu vidím, co jsem již tolikráte se odvážil Vám prohlásiti, že jsem šťasten a že mám štěstí, že naše podniky vycházejí pod patronací Vaší opravdu otcovské blahovůle.
Než, abych přešel k věci. Prošli jsme znovu s konsistorním i řádovým censorem pro Hlubinu, P. Em. Soukupem, vynikajícím přece theologem, znovu a znovu inkriminované články a přišli jsme k tomuto závěru:
Ty články byly čteny zaujatě a zaujatě je také vykonstruováno mé necírkevní nebo mylné hledisko. 1/ ke článku mému o svátosti dospělosti duchovní; Nepodávám tam žádný názor, že se má odkládati svátost biřmování, naopak pokorně na tolika místech zdůrazňuji, že uznávám moudrost dosavadního opatření, ostatně, autor výtek neví, že se u nás v sedmi letech věru nebiřmuje? Proč tedy vytýká mně, jenž vskutku neznal jako kněz mimo praktickou duchovní správu a proto připravovaný spekulativní theologií, že je takový kánon a taková nařízení, hlavně, když jsem

14 V podstatě bylo i povinností ozvat se. Vždyť i v encyklice *Mediator Dei* Pius XII. chválí snahu o rozvoj liturgie (čl. 4 a 5), ovšem také zdůrazňuje skutečnost, že jedině církevní hierarchie v čele s papežem má právo něco měnit a povinnost dbát o dodržování platných nařízení (čl. 43, 48–49, 57–64, 184–186).

15 Archiepiscopalis Ordinariatus Olomucensis. Nr. 33. leden. Causa: Upozorňuje se na závadný článek v revue „Na hlubinu" o sv. biřmování. Praes. 25. 1. 1944, adresován na: Jeho exc. nejd. pán Dr. Leopold Prečan, kníže-arcibiskup Olomoucký, metropolita moravský na Svatém Kopečku.

16 Koncept listu. Archiepiscopalis Ordinariatus Olomucensis. Nr. 33. leden. Causa: Upozorňuje se na závadný článek v revue „Na hlubinu" o sv. biřmování.

je neviděl u nás prakticky prováděná, proč mně vytýká, že se osměluji, jak píši, ve vší pokoře, jak píši podati návrh. Návrh není názor. A potom jak hluboká láska k Církvi vedla tyto mé řádky! Co vytýká ohledně působivosti milosti, i to je nedorozumění: Užil jsem tu obrazu obživení milosti svátostné, která nastává u svátostí, jež jsou důležité a jež jen jednou možno přijmouti, remoto obice. Vím, že ten obex je tu míněn stav smrtelného hříchu, jestli v něm někdo přijal zmíněnou svátost, ale já jsem myslil na působení milosti svátostné na aktuální uvědomělé její použití, a toto že obživne uvědomělým postavením se k této svátosti. Ostatně proč Církev tolik doporučuje obnovování křestního slibu?[17]

Ve článku pak o mši svaté v prvním čísle tohoto ročníku, nemohli jsme najít nic, co by bylo tak nebezpečné, jak autor stížnosti praví. Co pak je to něco vedoucího k bludu, když se žádá, aby kněz krásně a dobře a správně celebroval? Snad se stěžovatel chytil poznámky o sloužení mše svaté tváří k lidu. My to v tom článku nedoporučovali, nýbrž jen referovali o tom v dobré víře, že to tam mají dovoleno, a pak snad druhá poznámka, že přijde doba, kdy věřící budou sledovati mši svatou bez misálu. Mělo snad býti napsáno bez misálku, takže snad pisatel se domníval, že chceme odstraniti užívání misálu u kněze. Kdo ale četl článek jen trošku pozorně, ví, že se jedná o misálek laický a ten nebyl vždycky v církvi v užívání.[18] U nás přece jsme jej léta neměli a vím, že ve Francii bylo i po staletí Římem zakazováno překládati a vydávati misálky a i části kánonu Mše svaté pro laiky.

Dal bych do Hlubiny poznámku, že má svátost biřmování býti udílena v sedmi letech podle kánonu, ale tím bych jen uvedl katechety do zoufalství a přivedl lidi ke kritizování, že se to tedy v tom sedmém roce u nás neděje. Vaše Milosti. Mám řadů přátelíčků, kteří právě teď po našem zákroku ve věci Schulzově[19] stupňují svou kampaň proti mně. Byl jsem obžalován v Římě u P. Generála našeho, že jsem osobní, útočný a nelaskavý v Hlubině, že tam nechávám psát kněze špatné pověsti (Byl tím míněn Deml, takže jsem jej musil vyřaditi a tím si ho znepřáteliti), byli jsme ohroženi i zastavením Hlubiny se strany světských úřadů našich, jež mi radily, abych již nechal kampaně proti té knize, a proto Vás prosím, abyste se mne ráčil laskavě zastat. Jsem již nemocný člověk se zničeným srdcem a tuto věc jsem odstonal velkým srdečním záchvatem. Nejraději bych odešel do klidu a ústraní a všeho nechal Ale vím, že pokud mám Vaši ochranu, že mohu být klidný.

Vám oddaný P. Silvestr M.[20]

---

17 Obnova křestního slibu je dnes nedílnou součástí obřadu svátosti biřmování. Srov. L. Pokorný, *Světlo svátostí a času*, Praha: Zvon, 1990, s. 29. J. V. Polc, *Posvátná liturgie*, Řím: Křesťanská akademie, 1981, s. 385.

18 Již v 15. století byli v některých katolických modlitebních knížkách v Německu zařazeny částečné překlady mešního řádu. První úplný misálek vyšel roku 1514 v Basileji. V roce 1660 překládá misál pro lid do francouzštiny Voisin, Letourneux roku 1680 vydává knihu, jak se nejlépe účastnit mše, spis o postní době a šestisvazkové dílo o liturgickém roce. Od roku 1884 vydával benediktýn Anselm Schott svůj latinsko-německý misálek pro lid, který se velmi rozšířil. Na dni katolíků v Mechlíně roku 1909 vystoupil benediktýn Lambert Beauduin (1873–1960) s požadavkem, aby se lidu dal do ruky liturgický text, aby se mohl modlit liturgii, a ne se jen modlit při ní. Podle jeho vzoru vydával Pius Parsch (1884–1954) sešitky s mešními texty (týdeník *Lebe mit der Kirche*), vydal také různé brožurky liturgických pobožností, misálek atd. Srov. Pokorný, *Obnovená liturgie*, s. 18–23. Polc, *Posvátná liturgie*, s. 112–115, 144–181 a 185–197. Ve 40. letech 20. století byly tedy misálky pro lid běžně dostupné. Taktéž katechismus doporučoval využívání těchto misálků: „Ostatně se může každý z modlitebních knih v řeči mateřské mši svatou spolu s knězem modlit a některým aspoň výrazům latinským se snadno přiučit.“ Srov. *Katechismus katolického náboženství*, s. 62. Užívání „Římského misálu“ lidem, aby se mohl modlit spolu s knězem, pochválil také v encyklice *Mediator Dei* Pius XII. v čl. 104. „Je užitočné mať obšírny misál (omšovú knihu), aby sme mohli obetovať sv. Omšu s kňazom tými istými modlitbami.“ Y. Daniel, *Dietky Slávy*, Trnava: Spolok Sv. Vojtecha, 1949, s. 103.

19 Karel Schulz (6. 5. 1899, Městec Králové – 27. 2. 1943, Praha), český prozaik a novinář. Stál u zrodu levicově orientovaného sdružení Děvětsil. 1926 z něho byl vyloučen a veřejně konvertoval ke katolicismu. 1942 vyšel 1. díl ze zamýšlené trilogie o Michelangelu Buonarroti: *Kámen a Bolest*. Druhý díl *Papežská mše* vydaný o rok později již Schulz nestačil dokončit.

20 Archiepiscopalis Ordinariatus Olomucensis. Nr. 42. únor. Causa: Dr. Sil. Braito O.P. píše o závadném článku v Hlubině o sv. biřmování (pod hlavičkou je také červeně velké B, dvakrát podtržené). Praes. 11. února 1944.

Na Braitův list odpověděl arcibiskup velmi smířlivě, z čehož je zřejmé, že netoužil po nějakém „trestání“, ale po nápravě:

> Milý pane doktore (Braito)!
> Bude dobře, když do Hlubiny korekturu dáte, protože se na ni čeká. Upozornění pochází z vážné strany a jeho pisatel není proti Vám osobně nijak zaujat.
> Poukazem na kánon 788 katechety do zoufalství nepřivedete, protože se v kánonu tom praví „ad septimum circiter aetatio annum“ a u nás máme opravdu i biřmovance osmileté a devítileté. Ostatně o věku biřmovanců vydala zajímavé rozhodnutí Sv. Stolice v roce 1932 a neuškodilo by, kdybyste naň při korektuře poukázal (ACO 1932, str. 73).
> Z téhož důvodu bude dobře, vrátíte-li se k článku o mši sv. Stala se chyba, že redakce článek příp. dopis prostě uveřejnila a svého stanoviska k němu nezaujala. Sloužení mše sv. čelem k lidu nemohl a nedovolil žádný biskup, protože na to nemá práva.[21] Naopak němečtí biskupové tento zlořád už nejednou reprobovali. Je sice pravda, že taková novota dovede lidi – jak říkáme – chytnout, ale netrvá to dlouho. Je přece známo, že všelijaké ty liturgické novinky, které se v Říši v posledních letech objevily, mnohým už zase nestačí.[22] Rubriky jsou liturgické církevní zákony a těmi nutno se říditi. Je dobře si zde připomenout dosud závazný kánon koncilu tridentského (DH Sess. VII, Can. XIII.): „Si quis dixerit, receptos et approbatos Ecclesiae Catholicae ritus … anathema sit.“

21 Což však byla naprosto správná odpověď, neboť podle CIC (1917) kán. 1257 může jedině Apoštolský stolec schvalovat liturgii a podle kán. 1261 právě biskup (ordinář) má dbát na dodržování liturgických předpisů. To také opět připomíná Pius XII. v encyklice *Mediator Dei*, čl. 57.

22 Po nástupu Adolfa Hitlera k moci nebylo liturgické hnutí v říši potlačeno, naopak, lidé v době pronásledování čerpali sílu z modlitby, a to zvlášť liturgické. Zatímco v Německu odborníci otevřeně hovořili o možnostech úprav liturgie, někteří nedočkaví nadšenci začali z vlastního popudu zavádět do latinských obřadů různé změny, založené někdy na zcela pomýlených předpokladech. Ty pak vzbudily v Německu i v odborných kruzích ostré střetnutí názorů a přenášely tuto otázku i na teologické pole. Nastala výměna názorů o tom, jak je třeba chápat církev jako tajemné tělo Kristovo, jaký je vztah mezi zbožností liturgickou a mimoliturgickou, jak je třeba chápat a uskutečňovat pastorální poslání liturgie, jaký význam má liturgie při obnově křesťanského uvědomění v širokých masách, jak se má liturgie přizpůsobovat kultuře, zvlášť v misijních zemích, a také zda by do ní neměl být uveden lidový jazyk, jaká je podstata koncelebrace – spolusloužení mešní Oběti několika kněžími atd. V návaznosti na tyto otázky svolali v roce 1940 němečtí biskupové liturgické referendum do Fuldy v naději, že bude možno krizi nějak řešit. Ale ke kladným závěrům nedošlo. Nutnost změn hájili R. Guardini a J. Jungmann, zatímco jiní (M. Kassiepe, A. Dörner) odmítali jakékoliv změny a chtěli dosáhnout činné účasti věřících na liturgii jiným způsobem. Vratislavský arcibiskup kardinál A. Bertram se jako předseda německých biskupů obrátil na Pia XII. a podrobně jej informoval o situaci. Ve světě však zuřila druhá světová válka. V prosinci roku 1943 odpověděl státní sekretář kardinál Maglione kardinálu Bertramovi na jeho dopisy obsahující návrhy německých biskupů na změny v liturgii. Odpověď vyjadřuje věrně postoj Pia XII., který se bránil upřílišnění a pomýlené horlivosti, ale snažil se co nejvíc povzbudit skutečný pokrok. Proto se nijak nepopírá, že liturgie je nesmírně užitečným prostředkem, zvlášť při výuce mladých, ale současně se varuje před výstřelky soukromých podněcovatelů. Do liturgie se nemají zavádět změny, neboť nakonec tím utrpí i vážnost biskupů samých. Ti mají bdít nad vývojem liturgického hnutí, aby užitečné a chvályhodné podněty netrpěly neuváženou podnikavostí jednotlivců. Především mají biskupové zabránit jakémukoliv nesouladu, nebo dokonce hádkám mezi biskupy, kněžími a laiky. Svatý stolec upřímně touží po vyhovění žádostem už proto, že jde o dobro duší. Biskupové tedy nemají přecházet mlčením žádné změny, které vycházejí ze soukromých nápadů bez souhlasu Svatého stolce. Na rozhodnutí každého z biskupů závisí, zda je vhodné povolit mše čtené částečně německy, mše s německými modlitbami věřících a s německým zpěvem a kvůli staré tradici i německy zpívanou mši. Srov. Polc, *Posvátná liturgie*, s. 83–187. S ohledem na tyto skutečnosti je Prečanova výtka naprosto oprávněná.

Nerad bych, pane doktore, aby se i k nám zatáhly nechutné boje, jež vznikly v některých diecésích z t. zv. liturgického hnutí.[23] I zde musí platit: in necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus caritas.
Velmi by mne těšilo, kdybych mohl brzy pisateli onoho upozornění odpověděti, že příslušná oprava bude v Hlubině uveřejněna, s odpovědí zatím vyčkám.
Děkuji Vám předem za Vaši ochotu a trvám
S pozdravem + Leopoldus
Sv. Kop. 10. 2. 44.[24]

Možná díky diplomatickému tónu Prečanovu je Braitova odpověď také velmi mírná a vstřícná:

Olomouc, Bernardinská 14; 22. II. 44.

P. Dr. Silvestr M. Braito O.P.
vedoucí redaktor revue na hlubinu
Pokoj Vám!
Vaše Milosti, nejdůstojnější pane Arcibiskupe
Příliš mne nepotěšil Váš list, ale vykonám vše podle Vašeho přání. Vím, že se jedná o pana biskupa královéhradeckého, který se netajil svými výtkami spolubratru P. Dacíkovi, když u něho byl před týdnem. Dám korekturu do příštího čísla, ovšem až dubnového, protože březnové je již v tisku a nesmíme v něm již po censuře státní ničeho měniti. Vím, že s církevní autoritou se nedebatuje, nesmí debatovat, jak vždy učím druhé, a proto se podrobuji ve vší prostotě a upřímnosti.
Vám vždy oddaný P. Silvestr M. Braito.[25]

Na tento list bylo možno odpovědět nejen Braitovi, ale i biskupu Píchovi:

I. Navrhuje se dru Braitovi poděkovat, až korektura ve „Hlubině" vyjde.
II. Vaše Excelence (b. Pícha),
Děkuji Vám za laskavé upozornění na závadné články v revue „Na hlubinu." Vyhledal jsem si je a redakci nesprávnosti vytknul. V posledním dopise, který jsem od redakce obdržel, mně P. Braito OP sděluje, že korekturu uveřejní v dubnovém čísle. Březnové číslo je prý už v tisku a po státní censuře nelze snad už ničeho měniti. P. Braito končí svůj dopis těmito slovy: „Vím, že s církevní autoritou se nedebatuje, nesmí debatovat, jak vždy učím druhé, a proto se podrobuji ve vší prostotě a upřímnosti."
K tomu dodávám, že o věku biřmovanců vydala pozoruhodné rozhodnutí S. C. de Sacram. 30. VI. 1932. Příslušné číslo AAS nemám bohužel po ruce.
Děkuji Vaší Exc. ještě jednou a trvám se srdečným bratrským pozdravem v lásce oddaný
Sv. Kop. 25. 2. 1944.
+ Leopold, arcibiskup[26]

---

23 I sám papež Pius XII. ve své encyklice *Mediator Dei* sice liturgické hnutí chválí (čl. 4 a 5), ale také varuje před různými výstřelky (zvl. čl. 58). A právě kvůli oněm „výstřelkům" (které ale nebyly záměrem liturgického hnutí) je pochopitelné, že zrodila ona nedůvěra hierarchie.

24 Koncept listu. Archiepiscopalis Ordinariatus Olomucensis. Nr. 42. únor. Causa: Dr. Sil. Braito O.P. píše o závadném článku v Hlubině o sv. Biřmování (pod hlavičkou je také červeně velké B, dvakrát podtržené).

25 Archiepiscopalis Ordinariatus Olomucensis. Nr. 84. únor. Causa: Dr. Braito O.P., redaktor „Hlubiny," odpovídá ve věci závadných článků. Praes. 24. 2. 1944, Dr. Zela.

26 Koncept odpovědi. Archiepiscopalis Ordinariatus Olomucensis. Nr. 84. únor. Causa: Dr. Braito O.P., redaktor „Hlubiny," odpovídá ve věci závadných článků.

Na zadní stránce přebalu květnového čísla revue „Na hlubinu“ v roce 1944 nacházíme pod nadpiskem „Hovorna“ tento text:

> Svátost duchovní dospělosti. V desátém čísle minulého ročníku jsem psal o svátosti biřmování. Upozorňoval jsem na slavné závazky být bojovníkem Kristovým na základě svátostné milosti biřmování, jak učí souhlasně všichni theologové, mezi nimi na prvém místě sv. Tomáš. Přitom jsem předložil k úvaze, zda by nebylo lépe odsunout udílení svátosti biřmování na pozdější dobu, až totiž budou moci mladí být lépe poučeni. Aby z toho někdo nevyvozoval, co jsem nemyslil, poznamenávám zde, že Církev stanovila tuto dobu na věk kolem sedmého roku. Tím není řečeno, že by se tato svátost nesměla udělovati později, nýbrž že lze ji v tomto věku udělovati, ovšem ne zas příliš pozdě, protože si Církev nepřeje, aby bylo s přijetím této svátosti příliš odkládáno. Má býti přijata, jakmile přijímající je schopen rozuměti, že biřmováním se stává vojínem Kristovým, jak praví Benedikt XIV. o udělování svátosti biřmování. Ostatně svátostná milost nezávisí ve svém působení pouze na stupni poznání přijaté svátosti, nýbrž na stupni přijaté svátostní milosti. Ale pozorní čtenáři vystihnou dobře, kde je položen v článku důraz, totiž v tom, že je třeba těm, kteří přijali svátost biřmování v dětských letech, v pozdější době připomenouti, jaké závazky vůči statečnému vyznání pravdy a hájení Církve přijali svátostí biřmování.[27]

I když je v Braitově odpovědi evidentní, že si za svými názory stál a jen tak se jich nevzdal: „Aby z toho někdo nevyvozoval… Ale pozorní čtenáři vystihnou dobře,“ přece jen se podřídil. Ve svých názorech trochu předběhl dobu, jak jsem již poznamenala, dnes by se nad článkem, v němž by se kladl důraz na „dospělost“ a disponovanost příjemce svátosti biřmování, asi málokdo zarazil – obyčejně u nás přijímají sv. biřmování mladí v rozmezí 14–18 let.

Tato korespondence sice neměla nějaký výrazný význam pro dějiny teologie v českých zemích, přece jen je zajímavým dokladem vztahu biskupa a teologa. Celá kauza byla také vcelku rychle vyřešena: první dopis od Píchy je datován 22. 1. a poslední od Prečana Píchovi 25. 2., tedy téměř během jednoho měsíce. Žádné další dopady této záležitosti mi nejsou známy – korespondence dochovaná v archivu končí konceptem odpovědi Prečana Píchovi. Korespondence se děje téměř (výjimkou je snad první dopis Braita Prečanovi) bez pocitu osobních útoků, což ještě více podtrhuje fakt, že „zúčastněným stranám“ šlo primárně o obranu pravověří. Braitova odpověď „Vím, že s církevní autoritou se nedebatuje, nesmí debatovat, jak vždy učím druhé, a proto se podrobuji ve vší prostotě a upřímnosti,“ je plně v duchu poslušnosti, kterou byl jako teolog i jako řeholní kněz vázán příslušným církevním autoritám.

Tento teologicko-pastorační spor, který můžeme sledovat ve výše uvedené korespondenci, neměl žádný velký ohlas, vše se vyjasnilo v rámci ní a publikovaného vysvětlení v revue *Na hlubinu*. Nikdo nebyl nijak potrestán, a kdyby nebyla uvedená korespondence uložena v archivu, ani bychom dnes nevěděli, že tato kauza vůbec proběhla. Obsah korespondence nám dává možnost nahlédnout na názory na některé liturgické problémy ve 40. letech. Zpětný pohled nám potvrzuje pravdu, že dobré věci se časem prosadí samy v souladu se zásadou: *in necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus caritas*. Biskup Pícha zdůrazňoval důležitost udílení biřmování v raném věku, možná se obával, že odkládání na pozdější věk by mohlo být příčinou toho, že by někteří tuto svátost nikdy nepřijali. Silvestr Braito naopak

27 *Na hlubinu* 19, č. 4 (1944): poslední strana obálky.

kladl důraz na vědomé a hodné přijetí této svátosti, podobně jako V. M., který na tento článek reagoval. Obě tendence jsou v církvi legitimně neustále přítomny: udělovat biřmování co nejdříve (na Východě se uděluje křest, biřmování a Eucharistie již malým dětem), aby křesťan dostal „pečeť daru Ducha svatého" co nejdříve na jedné straně, na druhé straně je zde zdůrazňování biřmování jako svátosti křesťanské dospělosti, a tak v praxi je tedy většinou udílena středoškolské mládeži.[28] Arcibiskupu Prečanovi přišlo nemožné, že by se mše sv. sloužila čelem k lidu, ale dnes se běžně mše slouží čelem k lidu, aniž by byla zakázána celebrace zády k lidu. Kdyby Braitův článek o biřmování či příspěvek čtenáře Z. W. vyšel asi o pětadvacet let později, nikdo by se nad ním nepozastavoval.

Opinions on the Sacrament of Confirmation and on the Celebration of the Holy Mass Facing the People in the Correspondence of M. Pícha, L. Prečan and S. Braito

Key words: Liturgical movement; Sacrament of confirmation; Holy mass

Abstract: In 1943 an article on the Sacrament of Confirmation by S. Braito called "The Sacrament of Spiritual Maturity" was published in the review "Na hlubinu". The reaction of readers was generally positive. Among the published readers' letters there was one in which the reader advocates a better celebration of the Holy mass and states, that somewhere Holy mass is celebrated facing the people. But these ideas weren't acceptable in the first half of the 20th century. That is why the bishop Pícha wrote a letter to the archbishop Prečan, to ask him to intervene against the mentioned opinions. Prečan corresponded with Braito and within one month this dispute was settled. The correspondence of Pícha, Prečan and Braito sheds light on the development of ideas about the administration of the Sacrament of Confirmation and on the liturgical movement.

[28] Podobně také na II. Vatikánském koncilu se potkaly tyto dva názory: koncilní otcové se pak přiklonili k věku 12 let. Srov. Polc, *Posvátná liturgie*, s. 256–258, 385. Pokorný, *Světlo svátostí a času*, s. 29. V Katechismu je snaha dát prostor oběma názorům: Srov. KKC 1308. „Mluví-li se o biřmování jako o svátosti křesťanské dospělosti, nesmí se tím směšovat dospělý věk víry s dospělým věkem přirozeného růstu; také se nesmí zapomínat, že milost křtu je zdarma poskytnutá a nezasloužená milost vyvolení, která nepotřebuje nějakého ‚schválení', aby se stala účinnou."